

media, the main task of which is the displacement of negative information, the preservation of information space control, and the strengthening of public support. It is concluded that in a society of a transitive type, the main problems of political governance are the development of an optimal tool for solving political problems, as well as the conformity of applied technologies to the principles of universal morality.

Key words: scientific discourse, democratic transit, political technologies, political marketing, political communication.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Vidrin D. *Politics: History, Technology, Existence*. K.: Lybid, 2001, 432 p. (in Ukrainian).
2. Holovaty M. Art to get power. *Polit. Management*. 2009. Issue 4 (37). pp. 28–43 (in Ukrainian).
3. Vaschenko K. *Political technologies as a factor of democratic development of society*, author's abstract. dis. cand political sciences. K., 1999, 52 p. (in Ukrainian).
4. Polischuk I. Political Technologies. *Political Science Encyclopedic Dictionary*/ed. M. Trebin. X.: Right, 2015. pp. 715–717 (in Ukrainian).
5. Surmin U. *Electoral Technologies*. D.: Pologi. 2001. 120 pp. 6. V. Poltorak. The essence and content of political marketing. *Political marketing and electoral technologies*, Zaporozhye: Gart, 2002. pp. 31–43 (in Ukrainian).

УДК 329.5«71»

Ротар Наталія,

доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології та державного управління,

Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича, Чернівці, Україна;

<https://orcid.org/0000-0002-6430-3460>

n.rotar@chnu.edu.ua

ПРОБЛЕМА ДЕОКУПАЦІЇ/ІНТЕГРАЦІЇ КРИМУ ТА ДОНБАСУ В СТРАТЕГІЇ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ «НАРОДНИЙ ФРОНТ»

Анотація. У статті здійснено комплексний аналіз стратегії парламентської діяльності політичної партії «НАРОДНИЙ ФРОНТ». Парламентські партії як найбільш активні інституціоналізовані суб'єкти політичного процесу наділені достатньо варіативним спектром інструментів та механізмів, за допомогою яких можуть не лише агрегувати проблеми російської агресії в Україні, але й формувати нормативно-правове тло відновлення територіальної цілісності нашої держави. Доведено, що одним із важливих і потужних маркерів, навколо якого визначались інтеграційні перспективи України в діяльності парламентської фракції «НАРОДНИЙ ФРОНТ», був маркер інтеграції українського суспільства та її зовнішньополітичних партнерів довкола означення дій характеру Російської Федерації в Криму й на Донбасі та механізмів деокупації території України. Цей маркер насичений дискурсом (1) зміни формату Мінського процесу; (2) законодавчого визначення Росії як країни-агресора; (3) формату санкцій України проти Російської Федерації; (4) принципів і механізмів деокупації території України та її інтеграції в український політичний, економічний і соціокультурний простір. Парламентська фракція політичної партії «НАРОДНИЙ ФРОНТ», однозначно позиціонуючи Росію як державу-агресора, пов'язує проблему деокупації/інтеграції Криму та Донбасу з небажанням агресора вести міжнародні переговори з відновлення територіальної цілісності України, намірами продовжувати агресію через утручання у вибори в Україні, масштабної інформаційної пропаганди, реалізації спроб політичного реваншу, руйнування єдності й консолідованість демократичних союзників України проти її агресії.

Ключові слова: політична партія «НАРОДНИЙ ФРОНТ», парламентська діяльність, деокупація, інтеграція, Донбас, Крим.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Питання деокупації та інтеграції Криму й Донбасу є важливою складовою частиною сучасного політичного дискурсу в Україні. Парламентські партії як найбільш активні інституціоналізовані суб'єкти політичного процесу наділені достатньо варіативним спектром інструментів та механізмів, за допомогою яких можуть не лише агрегувати проблеми російської

агресії в Україні, але й формувати нормативно-правове тло відновлення територіальної цілісності нашої держави. Парламентська фракція політичної партії «НАРОДНИЙ ФРОНТ», однозначно позиціонуючи Росію як державу-агресора, пов'язує проблему деокупації/інтеграції Криму й Донбасу з небажанням агресора вести міжнародні переговори з відновлення територіальної цілісності України, намірами продовжувати агресію через утручання у вибори в Україні, масштабної інформаційної пропаганди, реалізації спроб політичного реваншу, руйнування єдності та консолідованість демократичних союзників України проти її агресії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній політичній науці розпочалося наукове вивчення й моделювання процесів повернення Донбасу та Криму в український політичний простір у контексті визначення механізмів інтеграції тимчасово окупованих територій [1]. Проте парламентські ініціативи політичних партій України не стали частиною системного вивчення в контексті відновлення територіальної цілісності України.

Мета статті – визначення місця та змісту проблеми деокупації/інтеграції Криму й Донбасу в стратегії парламентської діяльності політичної партії «НАРОДНИЙ ФРОНТ».

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Політична партія «НАРОДНИЙ ФРОНТ» об'єднала людей, які мають єдину спільну мету – захист України від зовнішньої агресії [2]. Стратегічною метою партії визначено створення сильної, незалежної України, здатної своїми силами захистити себе від зовнішнього ворога, гарантувати безпеку, забезпечення прав і свобод своїх громадян, здійснити всебічні реформи, необхідні для досягнення європейських соціальних стандартів. У безпековій сфері найголовнішим завданням партія вважала відновлення територіальної цілісності України, звільнення її від терористів, іноземних військ і найманців, установлення належного контролю за державним кордоном та забезпечення його недоторканності [3].

Оцінюючи Мінський формат деокупації Донбасу та Криму, члени фракції «НАРОДНИЙ ФРОНТ», з одного боку, дотримувалися позиції, що Мінські переговори однозначно допомогли Україні виграти час, а наблизити мир можна лише тоді, коли в країні буде добре озброєна, мобілізована армія, коли будуть переможені внутрішні вороги – корупціонери, демагоги й популісти: «Я за те, щоб мирне врегулювання відбувалося згідно з буквою цих угод. Якщо домовилися припинити вогонь, значить, припиняємо з обох боків, записано відпустити всіх заручників, теж виконуємо, і так далі. Проте спроби пропхнути у наш парламент Гіві, Моторолу та їм подібних не увінчаються успіхом» [4]. З іншого боку, у фракції обговорювалася позиція, згідно з якою, попри те, що «на Заході хочуть чути тільки про мирний шлях та перемовини. Там не будуть вести розмову про ескалацію та військовий конфлікт» [5], виграти війну переговорами й перемир'ями нереально: «Усі війни закінчуються перемир'ями та якимись угодами, але питання в іншому. Треба знати, з ким розмовляєш. Вести діалог із Пушиліним, із цими клоунами, які нічого не вирішують у себе на території, означає підтримувати міф Москви, ніби це не російська окупація. Це саме вона, тож треба визнати РФ країною-агресором, звернутись до сторін – підписантів Будапештського меморандуму й сідати вже в цьому форматі розмовляти з Росією, а не з “ДНР” чи “ЛНР”» [6].

Важливою частиною фракційного дискурсу Мінського процесу було, по-перше, усвідомлення того, що саме до Мінських угод прив'язані всі санкції проти Росії та вони повинні залишатися до того моменту, доки Росія не буде дотримуватися трьох ключових позицій, які є частиною Мінських угод: не зупинить вогонь, не відведе війська й важке озброєння, не поверне контроль над українським кордоном [7]; по-друге, позиціонування Мінських домовленостей як певного елементу, стосовно якого міжнародна спільнота фіксувала порушення територіальної цілісності України Російською Федерацією. Наприклад, Секретар РНБО, один із лідерів партії «НАРОДНИЙ ФРОНТ», О. Турчинов на зустрічі з головою підкомітету з безпеки Європейського парламенту А. Ельжбетою Фотігою та депутатами Європарламенту, посиляючись саме на Мінські домовленості, наголосив, що Росія щоденно демонстративно їх порушує: «Вогонь по наших позиціях здійснюється з 152-міліметрових гаубиць і 120-міліметрових мінометів тощо», тому поки не припиняться обстріли з боку російських терористичних угруповань, будь-які спекуляції Росії навколо Мінська не мають жодного сенсу, а заяви Путіна щодо бажання мирного врегулювання – «цинізм і дезінформація» [8].

Неоднозначна оцінка Мінських домовленостей спричинила те, що Фракція «НАРОДНИЙ ФРОНТ» обговорювала два аспекти змін їх формату. По-перше, парламентська фракція політичної партії «НАРОДНИЙ ФРОНТ» виступала за те, щоб країни-підписанти Будапештського меморандуму стали учасниками Мінського переговорного процесу «з дуже чіткою і жорсткою позицією щодо повної і беззаперечної підтримки територіальної цілісності України» [9] та склали чіткий план повернення Автономної Республіки Крим в Україну. Основною проблемою Будапештського меморандуму є те, що, він не виконує функції юридично зобов'язуючого документа. Проте він має велику політичну вагу, адже саме завдяки меморандуму США стали основною державою щодо запровадження санкцій проти Росії. У разі, якщо країни-підписанти Будапештського меморандуму стануть учасниками Мінського переговорного процесу та матимуть чітку позицією щодо повної й беззаперечної підтримки територіальної цілісності України, це остаточно сформує міжнародну коаліцію проти російської агресії.

По-друге, у лютому 2018 р. позиція фракції «НАРОДНИЙ ФРОНТ» зазнає змін. По-перше, зважаючи на те, що Мінські домовленості не принесли очікуваного результату, означає, що «в ці домовленості повинні бути додані мандат миротворчої операції, хто буде платити – а це Росія повинна платити за відновлення Донецька і Луганська, – і доля Автономної Республіки Крим» [10]. Характеризуючи Мінські домовленості як «неповноцінний мирний план» [10], який більше був угодою про припинення вогню, фракція «НАРОДНИЙ ФРОНТ» вважає, що саме миротворчий контингент, хоча й не розв'язує проблему, але є одним з елементів стратегії повернення Донецька та Луганська в Україну й інтегрує до них умисно вилучену проблему Криму. У цьому контексті варто нагадати, що фракція «НАРОДНИЙ ФРОНТ» засудила російський проект резолюції щодо миротворчої місії на Донбасі, унесений до Ради Безпеки ООН восени 2017 р., називаючи його політичною пасткою: «Я розцінюю російську резолюцію про миротворців як політичну пастку. Ми не можемо погодитись на жоден пункт, запропонований Росією» [11]. Найбільш неприйнятним для фракції був пункт російського проекту, яким пропонувалося розмістити миротворців на так званій лінії зіткнення («Путін забув: у нас кордон у зовсім іншому місці. Це той кордон, через який він пересилає своїх бандитів, свої танки і війська. Там повинна бути так звана миротворча місія для того, щоб контролювати виключно кордон. А всередині України у нас є всі можливості для того, щоби встановити мир і стабільність» [11]). Жодна з цих ініціатив не вийшла за межі фракційного/партійного дискурсу.

Із початком гібридної війни Росії проти України, жодним правовим актом не був визначений новий для Української держави статус північного сусіда. Окреслюючи Росію як країну-терористку [12], члени фракції «НАРОДНИЙ ФРОНТ» указували на те, що Росія веде свою гібридну війну проти України не лише у військовій, але й у політичній, економічній та інформаційній сферах, одночасно гальмуючи всі спроби дипломатичного врегулювання конфлікту [13]. Водночас Росія розв'язала війну не лише проти України: «Росія розв'язала війну проти демократії, міжнародного права, свобод, міжнародно визнаних кордонів, конкурентної економіки, конкурентної енергетики і проти гідності людини» [14]. У середині 2017 р. фракція підтримала позицію одного з лідерів партії «НАРОДНИЙ ФРОНТ», Секретаря Ради національної безпеки і оборони України О. Турчинова, відповідно до якої в Україні потрібно завершити антитерористичну операцію й перейти до нового формату захисту країни від гібридної війни, яку веде проти України Російська Федерація: «Військові дії тривають на сході нашої країни вже три роки, і переросли як за тривалістю, так і за масштабами формат АТО. Водночас потрібно зазначити, що антитерористична операція виконала дуже багато важливих завдань. Саме в рамках АТО ми зупинили агресора, змогли провести президентські, парламентські й місцеві вибори, а також звільнили значну частину окупованої території України. Водночас настав час перейти до нового формату захисту країни» [15]. Зважаючи на те, що законодавство формувалося на основі уявлень XX ст. про класичну війну, тож не враховує необхідність протистояти гібридній агресії, яку веде сьогодні Російська Федерація, потрібно не лише визнати окупованими окремі регіони Донецької й Луганської областей, а чітко, на законодавчому рівні визначити засади державної політики щодо їх звільнення. Результатом такого підходу став Проект Закону «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій і Луганській областях» [16].

Під час його обговорення в сесійній залі Верховної Ради України, яке тривало з 4 жовтня 2017 р. по 18 січня 2018 р., фракція «НАРОДНИЙ ФРОНТ» послідовно дотримувалася позиції, яка зводилася до таких основних положень:

- «НАРОДНИЙ ФРОНТ» послідовно веде боротьбу за відновлення територіальної цілісності України, за повернення Криму та Донбасу, тому для фракції неприйнятні сумніви чи компроміси щодо прав українця на незалежну зовнішню й внутрішню політику: «Наше розуміння цілісності, суверенітету буде незмінним незалежно від позицій Росії, США, а також Європейського Союзу. Україна має зайняти жорсткішу позицію щодо російської агресії і покладатися насамперед на власні сили» [17].

- Із редакції законопроекту, поданого до розгляду у першому читанні, фракція «НАРОДНИЙ ФРОНТ» наполягла (1) на вилученні абзацу першого статті 7 із метою недопущення легалізації незаконних підписів російських найманців під Мінськими угодами; (2) необхідності виписати версифікацію або підтвердження факту виведення російських військ. указом Президента України, який він підписує лише на основі спільного подання міністра внутрішніх справ України та міністра оборони України [17; 18]. Отже, на вимогу фракції «НАРОДНИЙ ФРОНТ», із законопроекту вилучено всі посилання на Мінські домовленості («Мінські домовленості по-різному читають: там дуже чітко написано – Росія повинна забратися з української території, повністю вивести свої війська з території України і, найважливіше, – Україна повинна відновити контроль над українсько-російським державним кордоном» [19]) та закріплено за Росією статус держави-агресора.

- Без рішення Верховної Ради України в ОРДЛО не проводити жодних виборів, «як і жодної іншої дії, що могла б навіть теоретично становити загрозу» національним інтересам України [18].

- Закріплення за Кримом й ОРДЛО статусу тимчасово окупованих територій, за покладання повної відповідальності на Росію за все, що відбувається на окупованих територіях [20].

- Росія повинна понести повну відповідальність за свої злочини на українській землі [21].

- Фракція «НАРОДНИЙ ФРОНТ» визначила проект закону як документ, що створює правові та організаційні умови для відновлення територіальної цілісності України, повної деокупації Донецької й Луганської областей, забезпечує тверду та непохитну правову позицію України в міжнародних судових інстанціях, у переговорних процесах, блокує будь-які спроби Російської Федерації продовжити агресію, маскуючись під миротворців; поняття окупаційної адміністрації Російської Федерації, яка під прикриттям самопроголошених органів реалізує на тимчасово окупованих територіях завдання російського політичного та військового керівництва [22].

18 січня 2018 р. Верховна Рада України 280 голосами підтримала в другому читанні Проект Закону «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях», із яких 76 голосів належали членам фракції «НАРОДНИЙ ФРОНТ» (проти – 0, утрималися – 0, не голосували – 1 (народний депутат України Х. Мепарішвілі), відсутні – 4) [23].

Оцінюючи значення ухваленого Верховною Радою України Закону про деокупацію Донбасу, фракція «НАРОДНИЙ ФРОНТ» наголошувала на тому, що, по-перше, він сприятиме можливості введення миротворців і відновлення українсько-російського кордону; по-друге, міжнародна спільнота, яка побачила волю українського парламенту до визнання Росії агресором й окупантом, має стимул до продовження санкційного режиму проти Росії та змушення Росії відновити територіальну цілісність України [24]. Опосередковано Закон «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях» [25] сприяв ухваленню Парламентською Асамблеєю Ради Європи резолюції, яка встановлює юридичну відповідальність Російської Федерації за порушення норм міжнародного й національного права, а також прав людини на тимчасово окупованій території Донбасу та визнає, що український Донбас окупувала саме Російська Федерація. Представник фракції «НАРОДНИЙ ФРОНТ» Г. Логвинський, який перебував на сесії ПАРЄ, зазначив, що цей документ буде основою для міжнародних позовів і для використання під час уведення нових та продовження попередніх санкцій [26].

Дискурс санкцій проти Російської Федерації в українському політикумі досить влучно схарактеризував народний депутат України, член фракції «НАРОДНИЙ ФРОНТ» А. Левус, котрий зазначав: «У нас унікальна країна, яка фактично не застосувала проти агресора економічні санкції. І

наші звертання із плачами до західного світу, які періодично чуємо від дипломатів, як мінімум дивні. Треба пояснювати це суспільству й нарощувати тиск на парламент, президента, щоб такий законодавчий санкційний пакет було ухвалено. У ньому йдеться, наприклад, про заборону представникам країни-агресора бути бенефіціарами в галузі природних монополій, а це основний сектор. Якщо ми їх звідти вичистимо, вже на одну легеню Україна дихатиме вільніше» [27].

Намагаючись систематизувати санкційну політику проти країни-агресора, представники фракції «НАРОДНИЙ ФРОНТ» зареєстрували у Верховній Раді України проект постанови про розширення персональних санкцій проти осіб, які створюють реальні чи потенційні загрози національним інтересам, безпеці та територіальній цілісності України. На думку ініціаторів проекту, зокрема народних депутатів, членів фракції «НАРОДНИЙ ФРОНТ» А. Левуса, С. Висоцького, М. Княжицького і О. Медуніці, після відставки Уряду А. Яценюка увага до санкцій проти країни-агресора була знижена, саме тому фракція «НАРОДНИЙ ФРОНТ» ініціювала розгляд такого законопроекту: «вперше санкції, санкційна політика переходять на майданчик парламенту. Сподіваюсь, що парламент підтримає, і люди, які сприяли агресії та підтримували терористів і російську агресивну політику щодо України, – будуть внесені до санкційного списку, а виведення економічних коштів з України буде припинено. Це стане першим кроком до економічної деокупації» [28].

Метою й завданнями прийняття Постанови фракція «НАРОДНИЙ ФРОНТ» убачала запровадження санкцій щодо осіб, які створюють реальні та/або потенційні загрози національним інтересам, національній безпеці, суверенітету й територіальній цілісності України, сприяють терористичній діяльності та/або порушують права й свободи людини та громадянина, інтереси суспільства й держави, призводять до окупації території, експропріації чи обмеження права власності, завдання майнових утрат, створення перешкод для сталого економічного розвитку, повноцінного здійснення громадянами України належних їм прав і свобод. Проектом Постанови пропонувалося схвалити та внести на розгляд Ради національної безпеки та оборони України пропозиції щодо застосування персональних санкцій за створення реальних й/або потенційних загроз національним інтересам, національній безпеці, суверенітету та територіальній цілісності України, сприяння терористичній діяльності й/або порушення прав і свобод людини й громадянина, інтересів суспільства та держави, створення перешкод для сталого економічного розвитку, повноцінного здійснення громадянами України належних їм прав і свобод [29]. Але постанова не була відкликана та вдруге була подана на розгляд парламенту в листопаді 2016 р., уключена до порядку денного 20 березня 2018 р. [30]. У своїй змістовій частині другий варіант проекту постанови дослівно відповідає проекту постанови № 5274 від 17 жовтня 2016 р. Утім, перелік осіб, які підлягають санкціям, у додатках до обох проектів дещо відрізняється. Зокрема, у новому переліку вже не було прізвищ Ю. Іванюценка та В. Медведчука.

У контексті політики санкцій проти країни-агресора варто розглядати ініціативи фракції «Народного фронту», по-перше, про скасування безвізового режиму з Російською Федерацією, що в парламентському дискурсі актуалізувалося фракцією з квітня 2014 р. («рішення потрібно прийняти, але треба сім разів відміряти і один раз відрізати. Настав час відрізати. Треба різати» [31]). У лютому 2016 р. фракція «Народного фронту» ініціювала та зареєструвала в парламенті проект постанови щодо запровадження візового режиму для громадян Росії й України, метою якої є забезпечення національної безпеки та посилення заходів із захисту національних інтересів, незалежності, суверенітету й територіальної цілісності України за допомогою припинення дії Угоди між Урядом України та Урядом Російської Федерації про безвізові поїздки громадян України й Російської Федерації [32]. На сьогодні можливість безвізового перетину кордону для громадян України та Російської Федерації забезпечується дією Угоди між Урядом України й Урядом Російської Федерації про безвізові поїздки громадян України та Російської Федерації, яка підписана в м. Москві 16 січня 1997 р. та набула чинності 10 березня 1997 р. за допомогою обміну Сторонами відповідними нотами з дипломатичних каналів. Відповідно до пункту «в» частини другої статті 24 Закону України «Про міжнародні договори України» припинення дії цієї Угоди перебуває в компетенції Кабінету Міністрів України [33]. Постановою Кабінету Міністрів України від 30 січня 2015 р. громадян Російської Федерації позбавлено можливості в'їжджати, прямувати транзитом, перебувати й пересуватися територією України на підставі внутрішнього паспорта громадянина Російської Федерації або свідоцтва про народження для дітей віком до 14 років [34]. Утім, Уряд не вчинив жодних подальших дій, спрямованих на введення повноцінного візового режиму між Україною та Росією, незважаючи на

таку необхідність із погляду національної безпеки. У зв'язку з цим вважається за необхідне за допомогою прийняття Постанови Верховної Ради України звернутися до Кабінету Міністрів України щодо невідкладного вжиття заходів стосовно припинення дії зазначеної Угоди. Ця постанова двічі вносилася до порядку денного засідань Верховної Ради України (6 жовтня 2016 р. та 20 березня 2018 р. [35; 36], однак жодного разу не ставилася на голосування: «я переконаний, що треба його ставити в зал тоді, коли ми побачимо вже повну підтримку. Бо неуспіх щодо цього голосування – це був би неуспіх не лише українського парламенту, а й взагалі української справи» [37], – наголосив спікер А. Парубій.

По-друге, парламентська фракція політичної партії «НАРОДНИЙ ФРОНТ» наполягала, щоб Кабінет Міністрів України ухвалив рішення про припинення будь-якої торгівлі з окремими районами Донецької та Луганської областей (ОРДЛО), окрім увезення стратегічних для України товарів: «Ми на фракції вирішили доручити Уряду ухвалити рішення про припинення будь-якої торгівлі з цими так званими “ДНР” та “ЛНР” [38], – наголосила заступник керівника фракції В. Сюмар. Уряд мав би затвердити: (1) вичерпний перелік товарів і предметів, які можна возити через лінію розмежування – стратегічних товарів для енергетичної безпеки, які можуть купуватися виключно в підприємств, зареєстрованих на території України; (2) план диверсифікації джерел постачання в Україну вугілля, електроенергії та інших ресурсів; (3) рішення про диверсифікацію критичного імпорту.

Дискурс принципів і механізмів деокупації території України та її інтеграції в український політичний, економічний та соціокультурний простір був конкретизований через унесення народними депутатами фракції «НАРОДНИЙ ФРОНТ» до Верховної Ради України проекту постанови про невизнання Україною легітимності виборів до Державної Думи Російської Федерації, їх результатів та новообраного складу Держдуми. Відповідно до виборчого законодавства Росії, проведення виборів до Державної Думи від 18 вересня 2016 р. на окупованій українській території означає, що 229 депутатів, тобто більшість від конституційного складу Державної Думи Федеральних зборів Російської Федерації, є обраними в нелегітимний спосіб, відтак результати виборів є юридично неправомірними [39], а всі акти й рішення Державної Думи сьомого скликання та її нижня палата є нелегітимними: «Ми не обираємо українського Президента і українську Верховну Раду в Ростові чи в Москві» [40], – підкреслив лідер партії А. Яценюк. У переддень розгляду постанови лідер партії «НАРОДНИЙ ФРОНТ» закликав депутатів підтримати його ініціативу, оскільки «Кремль проводив вибори на українській території. Ці вибори проводились до так званої російської Державної Думи. Ці вибори зразу стали нелегітимні, адже на території української держави, на території незаконно анексованого Криму були обрані депутати Державної Думи, як за списками, так і за одномандатними округами» [41].

Підтримавши постанову про невизнання Україною легітимності виборів до Державної Думи Російської Федерації 264 голосами, український парламент визнав незаконним не лише вибори Держдуми, але і її результати, новий склад та рішення, яким вони ухвалюватимуться. Оцінюючи голосування фракції, зауважимо, що з 81 народного депутата, які є членами фракції «НАРОДНИЙ ФРОНТ», проголосували: за – 74 депутати, проти – 0, утрималися – 1 (П. Я. Унгурян), не голосували – 0, відсутні – 6 [42]. Позиція фракції «НАРОДНИЙ ФРОНТ» не обмежувалась ухваленням постанови, разом із прийняттям відповідної заяви. По-перше, український парламент мав би ухвалити також і звернення до Генеральної Асамблеї ООН, ОБСЄ й інших міжнародних організацій із тим, які б не просто засудили вибори до Державної Думи Російської Федерації, але й приєднався до української позиції щодо нелегітимності цього органу, який був обраний Кремлем із порушенням усіх норм міжнародного права; по-друге, Президент України, який перебував у той час на сесії Генеральної Асамблеї ООН, мав би звернутися з відповідною заявою до всіх західних партнерів України й до членів ООН із тим, щоби вибори не були визнані, а світ продемонстрував, що Росія незаконно провела вибори на українській території, Росія незаконно сформувала Державну Думу.

Ще одним аспектом дискурсу принципів та механізмів деокупації території України і її інтеграції в український політичний, економічний та соціокультурний простір стала позиція фракції «НАРОДНИЙ ФРОНТ» щодо внесення Президентом України проекту Закону «Про внесення зміни до статті 10 Закону України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» (№2378) [43]. Позиція фракції «НАРОДНИЙ ФРОНТ» полягала в такому: «Дуже болісно визнавати, але дотримання Мінських домовленостей на сьогоднішній день є єдиною умовою повернення миру на українську землю. Єдиний спосіб для цього, який ми можемо

використовувати, – дипломатія. Чи подобається нам запропонований у проекті закону формат? Звісно, ні» [44]. Але народні депутати України мають використати всі можливості для того, щоб провести під контролем української влади чесні вибори, залучити до процесу виборів міжнародних спостерігачів, змусити залишити українську землю всіх бойовиків, забезпечити виведення з території України всіх російських найманців і їхньої техніки, усього, що розпалює військовий конфлікт, і почати процес відновлення життя в усій Україні.

Фракція «НАРОДНИЙ ФРОНТ» не оцінювала цей законопроект як такий, що дає підставу говорити про поступки країні-агресору. Навпаки, фракція наполягала, що йдеться про заблокування багатьох положень закону, ухвалених у 2014 р., які викликали сумнів у багатьох українців і в нас, депутатів: «ми можемо проводити будь-які переговори лише після того, коли в Донецькій і Луганській областях на тих клаптиках, де сьогодні знаходяться окупаційні війська, відбудуться вибори під повним контролем української влади» [44]. Отже, проект закону «Про внесення зміни до статті 10 Закону України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» передбачав особливості здійснення місцевого самоврядування на певний період після вільних, демократичних українських місцевих виборів на окремих територіях; жодного окремого статусу, жодних інших органів, не визначених у Конституції України, він не передбачав; він не визначав території для державного кордону, оскільки в Україні є єдиний державний кордон, за який вона веде непримиренну боротьбу; він визначає території, «які ми маємо реінтегрувати до нормального життя і вирвати з лап агресора, окупанта і терориста мирне населення України – громадян незалежної держави» [44]. Голосуючи, фракція «Народного Фронту» підтримала законопроект 77 голосами 77 присутніх на засіданні народних депутатів України, які входили до фракції. На тому ж засіданні фракція «НАРОДНИЙ ФРОНТ» підтримала проект Постанови «Про визначення окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей, в яких запроваджується особливий порядок місцевого самоврядування [45] (реєстраційний номер 2374), яким визначено тимчасово окупованими територіями окремі райони, міста, селища й села Донецької та Луганської областей, у яких, відповідно до Закону України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей», запроваджується особливий порядок місцевого самоврядування, до моменту виведення всіх незаконних збройних формувань, їхньої військової техніки, а також бойовиків і найманців із території України та відновлення повного контролю України за державним кордоном України.

Зауважимо, що майже через три роки, у березні 2018 р., лідер фракції «НАРОДНИЙ ФРОНТ» М. Бурбак зробив офіційну заяву із метою «поставити на місце професійних провокаторів» і повідомити: «НАРОДНИЙ ФРОНТ» переконливо стоїть на позиції, що вибори на окупованих територіях Донбасу можливі лише після виконання Росією Мінських домовленостей. Останнім часом від лідерки політичної сили з теперішньої «широкої опозиції» лунає, нібито «НАРОДНИЙ ФРОНТ» готовий голосувати за вибори на окупованому Донбасі. Досить вішати локшину на вуха людям! Офіційно повторюю незмінну позицію нашої фракції: спочатку – припинення Росією бойових дій, звільнення всіх заручників, виведення військ окупантів з нашої території, повне відновлення суверенітету країни, контроль над кордоном та всією територією Донбасу й лише потім – політичні врегулювання. Ця позиція «Народного фронту» «виголошувалася десятки разів, лише глухий її не чув. Жодних виборів на окупованих територіях!» [46].

Визначаючи фракційну позицію щодо принципів та механізмів інтеграції окупованих територій України в український політичний, економічний і соціокультурний простір, лідери «Народного фронту» ініціювали проведення предметної дискусії про конституційну реформу щодо запровадження системи реальних стримувань і противаг у системі влади України. Ідеться про цілісний документ, який відповідатиме сучасним викликам, що постали перед Україною, чітко розподілить повноваження центральних органів влади, підвищить ефективність державного управління в Україні та консолідує українське суспільство навколо державотворчих процесів. Позиціонуючи Конституцію України 1996 р. як «потужну і новаторську в плані ідей демократії європейського, а не радянського суспільства» [47], члени фракції «НАРОДНИЙ ФРОНТ» наголошували, що окремі положення потребують додаткового оновлення, насамперед у контексті нових геополітичних та внутрішніх викликів перед Україною. Одним із таких викликів позиціонувалися конституційні ресурси для розширення меж президентської влади, що є потенційною загрозою демократичному розвитку України, її суверенітету й незалежності та підвищує ймовірність повернення авторитаризму в країні. Член фракції А. Левус наголошував, що

«головною особливістю нинішньої конституції є дуалізм влади, що проявляється в постійному змаганні між Президентом та парламентом за вплив на виконавчу гілку влади. У всіх попередніх випадках президент був переможцем, розширюючи свою владу й дозволяючи країні вдатися до авторитаризму. Найбільш яскравим прикладом цієї тенденції стало стійке посилення влади, яке здійснював колишній президент Віктор Янукович. ... Сьогодні команда П. Порошенка дотримується того самого шляху, у сучасній Україні вплив глави держави неухильно зростає» [48]. Відповідно, без конституційної реформи, Україна має шанс повернутися до авторитарної моделі влади.

На одному із засідань погоджувальної ради в листопаді 2018 р. лідер фракції Народного фронту М. Бурбак запропонував створити, відповідно до регламенту, спеціальну комісію Верховної Ради України для розробки змін до Конституції та звернувся до фракцій і депутатських груп із пропозицією направити до неї своїх представників. Однак комісія не була створена через відсутність чіткого визначення її завдань і термінів роботи [49]. У липні 2018 р. лідер політичної партії «НАРОДНИЙ ФРОНТ» А. Яценюк знову актуалізував цю проблему в політичному та парламентському дискурсах.

Головними запропонованими новаціями Конституції, ініційованими Народним фронтом», мав стати політичний курс на членство України в ЄС та НАТО, що відповідає волі більшості українського народу та здатен інтегрувати українське суспільство. Реалізація політичного курсу пов'язується парламентською фракцією цієї політичної партії, по-перше, з ефективним парламентом. Підвищення ефективності Верховної Ради України мало забезпечуватися скороченням кількості народних депутатів до 300 («що менше депутатів, то більші їхній вплив, легітимність, професійність і відповідальність» [50]); заборonoю обрання народним депутатом України особи з іноземним громадянством; дозволом членам Уряду одночасно бути народними депутатами («Коли урядовець є членом парламенту, це – ефективніша законотворчість, урядові законопроекти легше і оперативніше проходять у Раді» [50]); наданням можливості затримання та взяття під варту народних депутатів без згоди Верховної Ради України під час або одразу після скоєння ним тяжкого чи особливо тяжкого злочину; ухваленням рішень парламенту більшістю від присутніх на пленарному засіданні; позбавленням мандату у випадку неособистого голосування народного депутата та в разі невідвідування пленарних засідань сукупно більше 30 днів упродовж однієї сесії без поважних причин.

Другою компонентою в структурі конституційної реформи фракція Народного фронту визначила зміну конституційних повноважень Президента України в умовах парламентсько-президентської республіки. По-перше, Президент України, залишаючись Главою держави, який обирається на загальнонаціональних прямих виборах, та Верховним Головнокомандувачем («Він – Глава держави, національний арбітр, Верховний Головнокомандувач» [50]), керує зовнішньою політикою, яка визначається Верховною Радою України. Відповідно, Міністр закордонних справ має бути членом Кабінету Міністрів України, братиме участь у переговорах разом із Президентом, координуватиме підготовку переговорної позиції для Президента. По-друге, формат конституційної реформи Народного фронту передбачав, що право вето Президента має унормовуватися виключним переліком підстав вето, визначених Конституцією України. Президент скеровує вето в Конституційний Суд, і в разі, якщо він вирішить, що вето конституційне, закон повертається для повторного розгляду Верховною Радою України. По-третє, відповідно до пропонованих змін, Президент не втручається в діяльність органів виконавчої влади та незалежних регуляторів, тож не Президент, а Кабмін вносить до Верховної Ради кандидатуру Голови Національного банку України, а всі члени Ради НБУ обираються парламентом. По-четверте, конституційними змінами пропонувалося врегулювання процедури імпічменту Президента, яка може бути розпочата у випадку вчинення державної зради, іншого злочину, у разі набуття громадянства іншої держави чи умисного порушення Конституції.

Третім елементом пропонованої конституційної реформи парламентська фракція Народного фронту визначила процедуру формування дієздатного Кабінету Міністрів України: Президент вносить до парламенту подання на призначення Прем'єр-міністра, проте кандидатуру визначає коаліція; усі члени Кабінету Міністрів України призначаються й звільняються Прем'єр-міністром за погодженням із коаліцією; кандидатуру Генерального прокурора вносить не Президент, а Кабінет Міністрів України.

Четвертим, останнім, елементом конституційної реформи визначалася зміна формату органів державної влади та управління на регіональному й місцевому рівнях, зокрема через запровадження інституту префекта, замість обласних і районних державних адміністрацій («Префекти призначатимуться

Президентом за поданням Кабміну, і здійснюватимуть нагляд за додержанням законодавства» [50]), установлення прямої заборони на федералізацію України та визначення фермерського господарства основою аграрного устрою України.

Паралельно члени фракції озвучували необхідність проведення реформи парламенту, спрямованої на дотримання норми персонального голосування народних депутатів: «... будь-яка влада зацікавлена у “кнопкодавстві” – це факт. І мені прикро про це говорити, але і нинішня влада, я належу до коаліції, теж зацікавлена у “кнопкодавстві”, адже дуже багато рішень приймається таким чином. В чому проблема? Немає політичної волі втілити електронне голосування. Як на мене, ми могли це зробити ще у перші півроку або перший рік українського парламенту після Євромайдану, поки відчувалася інерція відповідальності, але тоді не вистачило волі в першу чергу Голові ВР. Це така собі пухлина на парламентаризмі, тому що це нівелює будь-яке рішення» [51].

У липні 2018 р. фракція «НАРОДНИЙ ФРОНТ» ініціювала збір 150 підписів народних депутатів України для внесення змін до Конституції України: «Члени нашої фракції вже підписались у цих підписних листах. Ми закликаємо усіх народних депутатів – долучайтесь до цієї ініціативи і починаємо публічне прозоре обговорення змін до Конституції», – зазначив керівник фракції М. Бурбак [52].

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, одним із важливих та потужних маркерів, навколо якого визначались інтеграційні перспективи України в діяльності парламентської фракції «НАРОДНИЙ ФРОНТ», був маркер інтеграції українського суспільства і її зовнішньополітичних партнерів довкола означення дій Російської Федерації в Криму та на Донбасі й механізмів деокупації території України. Цей маркер насичений дискурсом (1) зміни формату Мінського процесу; (2) законодавчого визначення Росії як країни-агресора; (3) формату санкцій України проти Російської Федерації; (4) принципів та механізмів деокупації території України і її інтеграції в український політичний, економічний та соціокультурний простір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЕЖЕРЕЛ

1. Донбас і Крим: ціна повернення: монографія/за заг. ред. В. П. Горбуліна, О. С. Власюка, Е. М. Лібанової, О. М. Ляшенко. Київ: НІСД, 2015. 474 с.
2. Народний Фронт. Про нас. URL: <https://nfront.org.ua/party>
3. Програма «НАРОДНОГО ФРОНТУ» – «ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ». URL: <https://nfront.org.ua/program>
4. Пашинський С. «Шлях долає тільки той, хто йде» / розмову вів Олександр Федоренко. *Сільські вісті*. 2016. 12 липня. № 64. С. 2.
5. Береза Ю. Знаєте, коли війна закінчиться? Щойно наша армія буде спроможна за тиждень дійти до Москви/спілкувалася Ольга Москалюк. *Плюс*. 2016. 19 верес. № 37. С. 5.
6. Левус А. Успішна постреволюційна Україна – це крах російського проекту: экс-заступник голови СБУ розповів Тижню про українських партизанів на Донбасі, диверсії в Росії, переформатування спецслужби, а також про те, на кого вона працювала до Майдану й чому неможливо перемогти домовляючись із ворогом/спілкувався Роман Малко. *Український тиждень*. 2014. № 51. 19–25 груд. С. 6–9.
7. США мають взяти участь у переговорному процесі по Донбасу, а санкції проти РФ повинні бути продовжені. «НАРОДНИЙ ФРОНТ» діє. *Вісник*. 2016. 24–30 жов. URL: <http://cdn.nfront.org.ua/digest/07-November-2016-436abac13324de1623022a38adf7e110.pdf>
8. Не можна припиняти санкції проти Росії – вони тільки почали давати результат. «НАРОДНИЙ ФРОНТ» діє. *Вісник*. 2016. 31 жовт. – 6 лист. URL: <http://cdn.nfront.org.ua/digest/08-November-2016-c17363ddead0929ffa104f10ff3c6d4a.pdf>
9. Країни-підписанти Будапештського меморандуму мають стати учасниками Мінського процесу. «НАРОДНИЙ ФРОНТ» діє. *Вісник*. 2017. 6–12 лют. URL: <http://cdn.nfront.org.ua/digest/15-February-2017-873cf92f048abb85cb7c8f40573ff9fa.pdf>
10. Арсеній Яценюк: У мирні домовленості мають бути додані пункти про миротворчу місію, відновлення територій і питання Криму. «НАРОДНИЙ ФРОНТ» діє. *Вісник*. 2018. 12–18 лют. URL: <http://nfront-org-ua.s3.amazonaws.com/digest/22-February-2018-efb281e5c211d779489a3dd5567c0bc4.pdf>

11. Російська резолюція щодо миротворців на Донбасі – це політична пастка. «НАРОДНИЙ ФРОНТ» *діє. Вісник*. 2017. 11–17 верес. URL: <http://nfront-org-ua.s3.amazonaws.com/digest/18-September-2017-ee1641dec48d4ed23b4ce76d69231789.pdf>
12. Лавренюк С. Антон Геращенко: «Безумовним фактом є те, що Росія – це держава-терорист». *Голос України*. 2017. 25 січ. № 14. С. 3.
13. Левус А. Потапенко Б. Росія та внутрішньополітична боротьба за владу в Україні. *Шлях перемоги*. 2018. 28 берез. № 13. С. 4–5.
14. Росія має заплатити ціну за злочини проти України. Дискусії про зняття санкцій з РФ повинні бути припинені. «НАРОДНИЙ ФРОНТ» *діє. Вісник*. 2016. 28 лист. – 4 груд. URL: <http://cdn.nfront.org.ua/digest/07-December-2016-e232f4fc6178a35a7872d0ec40066c99.pdf>
15. Подальше звільнення окупованих територій у межах формату АТО – неможливе. «НАРОДНИЙ ФРОНТ» *діє. Вісник*. 2017. 12–18 черв. URL: <http://cdn.nfront.org.ua/digest/21-June-2017-2092cc12548af1720e8241292823a501.pdf>
16. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях. *Проект Закону № 7163 від 04 жовт. 2017 р.*
17. Стенографічні бюлетені пленарних засідань Верховної Ради України. Сьома сесія Верховної Ради України восьмого скликання. *Бюлетень № 15*. ЗМІСТ Засідання п'ятнадцяте, вечірнє (четвер, 5 жовт. 2017 р.). URL: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/44817.pdf>
18. Стенографічні бюлетені пленарних засідань Верховної Ради України. Сьома сесія Верховної Ради України восьмого скликання. *Бюлетень № 16*. ЗМІСТ Засідання шістнадцяте (п'ятниця, 6 жовт. 2017 р.). URL: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/44818.pdf>
19. Закон про визнання Росії агресором повинен бути ухвалений. «НАРОДНИЙ ФРОНТ» *діє. Вісник*. 2017. 18–31 груд. URL: <http://nfront-org-ua.s3.amazonaws.com/digest/09-January-2018-ac1fcb5232d6024e29ce1ecce808ce7c.pdf>
20. Стенографічні бюлетені пленарних засідань Верховної Ради України. Сьома сесія Верховної Ради України восьмого скликання. *Бюлетень № 23*. ЗМІСТ Засідання двадцять третє, ранкове (вівторок, 7 лист. 2017 р.). URL: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/45889.pdf>
21. Стенографічні бюлетені пленарних засідань Верховної Ради України. Сьома сесія Верховної Ради України восьмого скликання. *Бюлетень № 35*. ЗМІСТ Засідання тридцять п'яте, ранкове (вівторок, 5 груд. 2017 р.). URL: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/46300.pdf>
22. Стенографічні бюлетені пленарних засідань Верховної Ради України. Сьома сесія Верховної Ради України восьмого скликання. *Бюлетень № 48*. ЗМІСТ Засідання сорок восьме, ранкове (Середа, 17 січ. 2018 р.). URL: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/46431.pdf>
23. Поіменне голосування про проект Закону про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях (№7163) – у другому читанні та в цілому 18.01.2018 11:26. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_golos?g_id=16610
24. Ухвалено закон про де окупацію Донбасу. «НАРОДНИЙ ФРОНТ» *діє. Вісник*. 2018. 15–25 січ. URL: <http://nfront-org-ua.s3.amazonaws.com/digest/22-January-2018-e3d3f310ff69f584474f08e848ebf264.pdf>
25. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях. *Закон України від 18 січ. 2018 р. № 2268-VIII*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19>
26. Георгій Логвінський: Резолюція ПАРЄ встановлює юридичну відповідальність Росії за злочини на території України. «НАРОДНИЙ ФРОНТ» *діє. Вісник*. 2018. 23–29 квіт. URL: <http://nfront-org-ua.s3.amazonaws.com/digest/07-May-2018-8d0dca1989cb1aafae31a7287e90ab1f.pdf>
27. Андрій Левус: «На Україну чекає ще одна радикальна зміна»: про революцію в кабінетах, деокупацію та новий політичний клас Тиждень розмовляв з Андрієм Левусом, народним депутатом («НАРОДНИЙ ФРОНТ»), головою підкомітету з державної безпеки Комітету з питань національної безпеки і оборони / спілкувався Роман Малко. *Український тиждень*. 2016. № 20. 20–26 трав. С. 10–13.
28. Депутати «Народного фронту» пропонують розширити санкції проти Росії. «НАРОДНИЙ ФРОНТ» *діє. Вісник*. 2016. 17–23 жовт. URL: <http://cdn.nfront.org.ua/digest/24-October-2016-462215ec9511c039e3e46ee5ef342e2d.pdf>
29. Проект Постанови про схвалення пропозицій щодо застосування персональних санкцій проти осіб, які створюють реальні та/або потенційні загрози національним інтересам, національній безпеці, суверенітету і територіальній цілісності України № 5274 від 17.10.2016. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=60276
30. Проект Постанови щодо застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) проти осіб, які створюють реальні та/або потенційні загрози національним інтересам,

- національній безпеці, суверенітету і територіальній цілісності України № 5397 від 15.11.2016. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=60500
31. «НАРОДНИЙ ФРОНТ» – за запровадження візового режиму з РФ. *«НАРОДНИЙ ФРОНТ» діє. Вісник.* 2016. 10–16 жовт. URL: <http://cdn.nfront.org.ua/digest/18-October-2016-cc5b84efc09e7c0c3a05a280e14210a4.pdf>
  32. Проект Постанови про звернення до Кабінету Міністрів України щодо припинення дії Угоди між Урядом України і Урядом Російської Федерації про безвізові поїздки громадян України і Російської Федерації 4030 від 05.02.2016. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58085
  33. Про міжнародні договори. Закон України від 29 червня 2004 р. № 1906-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
  34. Про зупинення дії окремих положень Угоди між Урядом України і Урядом Російської Федерації про безвізові поїздки громадян України і Російської Федерації. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 січня 2015 р. № 23. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/23-2015-%D0%BF>
  35. Результати розгляду питань порядку денного Верховної ради України. 5 сесія. 6 жовт. 2016. р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_pd2?day_=06&month_=10&year=2016&nom_s=5
  36. Про порядок денний восьмої сесії Верховної Ради України восьмого скликання. Постанова Верховної ради України від 20 берез. 2018 р. URL: № 2351-VIII <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2351-viii>
  37. Парубій розповів, коли збирається винести на голосування питання безвізового режиму з РФ. URL: <https://www.5.ua/polityka/parubii-rozpoviv-koly-zbyraietsia-vynesty-na-holosuvannia-pytannia-vizovoho-rezhymu-z-rf-147545.html>
  38. Торгівля з ОРДЛО має бути припинен. *«НАРОДНИЙ ФРОНТ» діє. Вісник.* 2017. 20–26 лют. URL: <http://cdn.nfront.org.ua/digest/28-February-2017-79db049fc6abf9f0e032772fe1bac064.pdf>
  39. Проект Постанови про Заяву Верховної Ради України з приводу невизнання Україною легітимності виборів до Державної Думи Федеральних Зборів Російської Федерації сьомого скликання, їх результатів та правових наслідків, та відповідно, складу, повноважень, актів та рішень Державної Думи Федеральних Зборів Російської Федерації сьомого скликання від 19 верес. 2016 р. № 5135. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60040
  40. Верховна Рада має визнати нелегітимність російської Держдуми – проект постанови «Народного фронту». Верховна Рада має невідкладно розглянути законопроект, який поверне народові \$1,5 млрд, вкрадені Януковичем. *«НАРОДНИЙ ФРОНТ» діє. Вісник.* 2016. 12–18 верес. URL: <http://cdn.nfront.org.ua/digest/20-September-2016-2d6954f5d0d825386a1c8c63177613f5.pdf>
  41. Російська Держдума визнана нелегітимною – постанова Арсенія Яценюка. *«НАРОДНИЙ ФРОНТ» діє. Вісник.* 2016. 19–25 верес. URL: <http://cdn.nfront.org.ua/digest/27-September-2016-055de26fe085b6b18fa55905238ef936.pdf>
  42. Поіменне голосування про проект Постанови про Заяву Верховної Ради України з приводу невизнання Україною легітимності виборів до Державної Думи Федеральних Зборів Російської Федерації сьомого скликання, їх результатів та правових наслідків, та відповідно, складу, повноважень, актів та рішень Державної Думи Федеральних Зборів Російської Федерації сьомого скликання (№5135) – за основу та в цілому. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_golos?g_id=8580
  43. Про внесення зміни до статті 10 Закону України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей. Проект Закону №2378 від 16 берез. 2016 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54398
  44. Стенографічні бюлетені пленарних засідань Верховної Ради України. Друга сесія Верховної Ради України восьмого скликання. *Бюлетень.* № 17. Засідання сімнадцяте, вечірнє (вівторок, 17 березня 2015 року). URL: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/34377.pdf>
  45. Проект Постанови про визначення окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей, в яких запроваджується особливий порядок місцевого самоврядування № 2374 від 14 берез. 2015 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54394
  46. Стенографічні бюлетені пленарних засідань Верховної Ради України. Восьма сесія Верховної Ради України восьмого скликання. *Бюлетень.* № 22. ЗМІСТ Засідання двадцять друге, ранкове (четвер, 22 берез. 2018 р.). URL: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/48880.pdf>
  47. Леонід Є. Те, що було зрозуміло в 1996 році, сьогодні потребує запобіжників. *Голос України.* 2016. 25 черв. № 117. С. 5.
  48. Левус А., Потапенко Б. Росія та внутрішньополітична боротьба за владу в Україні. *Шлях перемоги.* 2018. 28 берез.. № 13. С. 4–5.

49. Як НАРОДНИЙ ФРОНТ переконуватиме Порошенка переписати Конституцію. URL: <https://www.volynnews.com/news/policy/yak-narodnyy-front-perekonuvatyme-poroshenka-perepysaty-konstytutsiiu/>
50. НАРОДНИЙ ФРОНТ ініціює предметну дискусію щодо змін до Конституції. «НАРОДНИЙ ФРОНТ» *діє. Вісник*. 2018. 25 черв. – 1 лип. 2018. URL: <http://nfront-org-ua.s3.amazonaws.com/digest/03-July-2018-eb35d13b7cb4e7980ba8b29d85b1316f.pdf>
51. Гузь І. Як вийти зі своєї «мушлі»? Ігор Гузь: «Я не вірю в революційні зміни, я вірю в синергію правильних ідей і людей»/бесіду вів Іван Капсамун. *День*. 2018. 20–21 квіт. № 70–71. С. 5.
52. «НАРОДНИЙ ФРОНТ» почав збір підписів за внесення змін до Конституції URL: «НАРОДНИЙ ФРОНТ» *діє. Вісник*. 2018. 2–8 липня 2018. URL: <http://nfront-org-ua.s3.amazonaws.com/digest/10-July-2018-52edddd8a8be59c2b48367cab21bdeedd.pdf>

Матеріал надійшов до редакції 24.10.2018 р.

THE PROBLEM OF DE-OCCUPATION/INTEGRATION OF CRIMEA AND DONBAS IN THE STRATEGY OF PARLIAMENTARY ACTIVITY OF THE POLITICAL PARTY «THE PEOPLE'S FRONT»

Abstract. The article provides a comprehensive analysis of the strategy of parliamentary activity of the political party «THE PEOPLE'S FRONT». The parliamentary parties, as the most active institutionalized actors in the political process, are endowed with a rather varied range of instruments and mechanisms that can not only aggregate the problems of Russian aggression in Ukraine, but also form the regulatory and legal framework for the restoration of the territorial integrity of our state. It was proved that one of the important and powerful markers around which Ukraine's integration prospects in the activities of the parliamentary faction «THE PEOPLE'S FRONT» were determined was a marker of the integration of Ukrainian society and its foreign policy partners around the definition of actions of the nature of the Russian Federation in the Crimea and on the Donbas and the mechanisms of the de-occupation of the territory of Ukraine. This marker was saturated with the discourse (1) changing the format of the Minsk process; (2) the legislative definition of Russia as an aggressor country; (3) the format of the sanctions of Ukraine against the Russian Federation; (4) the principles and mechanisms of the de-occupation of the territory of Ukraine and its integration into the Ukrainian political, economic, socio-cultural space. The parliamentary faction of the political party «THE PEOPLE'S FRONT», unambiguously positioning Russia as an aggressor state, links the problem of the de-occupation / integration of the Crimea and the Donbas with the reluctance of the aggressor to conduct international talks on restoring Ukraine's territorial integrity, intentions to continue aggression through interference in Ukraine's elections, large-scale informational propaganda, attempts at political revenge, the destruction of unity and the consolidation of Ukraine's democratic allies against its aggression.

Key words: political party «THE PEOPLE'S FRONT», parliamentary activity, de-occupation, integration, Donbas, Crimea.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Donbas i Krym: tsina povernennia: monohrafiia / za zah. red. V. P. Horbulina, O. S. Vlasiuka, E. M. Libanovoi, O. M. Liashenko. – K.: NISD, 2015. – 474 s.
2. Narodnyi Front. Pro nas [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://nfront.org.ua/party>
3. Prohrama «NARODNOHO FRONTU» – «VIDNOVLENNIA UKRAINY» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://nfront.org.ua/program>
4. Pashynskiy S. Serhii Pashynskiy: «Shliakh dolaie tilky toi, khto yde» / Serhii Pashynskiy; rozmovu viv Oleksandr Fedorenko // Silski visti. 2016. 12 lypnia. № 64. S. 2.
5. Bereza Yu. Yurii Bereza: «Znaiete, koly viina zakinchytisia? Shchoino nasha armiia bude spromozhna za tyzhden diyti do Moskvyy» / Yurii Bereza; spilkuvalasia Olha Moskaliuk // Plus. 2016. 19 veresnia. № 37. S. 5.
6. Levus A. Andrii Levus: «Uspishna postrevoliutsiina Ukraina – tse krakh rosiiskoho proektu»: eks-zastupnyk holovy SBU rozpoviv Tyzhniu pro ukrainskykh partyzaniv na Donbasi, dyversii v Rosii, pereformatuvannia spetssluzhby, a takozh pro te, na koho vona pratsiuvala do Maidanu y chomu nemozhlyvo peremohty domovliaiuchys iz vorohom / Andrii Levus; spilkuvavsia Roman Malko // Ukrainsky tyzhden. 2014. № 51. 19–25 hrudnia. S. 6–9.
7. SSHa maiut vziaty uchast u perehovornomu protsesi po Donbasu, a sanktsii proty RF povynni buty prodovzheni // «NARODNYI FRONT» diie. Visnyk. 2016. 24–30 zhovtnia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://cdn.nfront.org.ua/digest/07-November-2016-436a6ac13324de1623022a38adf7e110.pdf>
8. Ne mozha prypyniati sanktsii proty Rosii – vony tilky pochaly davaty rezultat // «NARODNYI FRONT» diie. Visnyk. 2016. 31 zhovtnia – 6 lystopada [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://cdn.nfront.org.ua/digest/08-November-2016-c17363ddead0929ffa104f10ff3c6d4a.pdf>

9. Krainy-pidpysanty Budapeshtskoho memorandumu maiut staty uchashnykamy Minskoho protsessu // «NARODNYI FRONT» diie. Visnyk. 2017. 6–12 liutoho [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://cdn.nfront.org.ua/digest/15-February-2017-873cf92f048abb85cb7c8f40573ff9fa.pdf>
10. Arsenii Yatseniuk: U myrni domovenosti maiut buty dodani punkty pro myrotvorchu misiui, vidnovlennia terytorii i pytannia Krymu // «NARODNYI FRONT» diie. Visnyk. 2018. 12–18 liutoho [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://nfront-org-ua.s3.amazonaws.com/digest/22-February-2018-efb281e5c211d779489a3dd5567c0bc4.pdf>
11. Rosiiska rezoliutsiia shchodo myrotvortsiv na Donbasi – tse politychna pastka // «NARODNYI FRONT» diie. Visnyk. 2017. 11–17 veresnia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://nfront-org-ua.s3.amazonaws.com/digest/18-September-2017-ee1641dec48d4ed23b4ce76d69231789.pdf>
12. Lavreniuk S. Anton Herashchenko: «Bezumovnym faktom ye te, shcho Rosiia – tse derzhava-teroryst» / Serhii Lavreniuk // Holos Ukrainy. 2017. 25 sichnia. № 14. S. 3.
13. Levus, Andrii. Rosiia ta vnutrishnopolitychna borotba za vladu v Ukraini / Andrii Levus, Borys Potapenko // Shliakh peremohy. 2018. 28 bereznia. № 13. S. 4–5.
14. Rosiia maie zaplattyty tsinu za zlochynty proty Ukrainy. Dyskusii pro zniattia sanktsii z RF povynni buty prypyneni // «NARODNYI FRONT» diie. Visnyk. 2016. 28 lystopada – 4 hrudnia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://cdn.nfront.org.ua/digest/07-December-2016-e232f4fc6178a35a7872d0ec40066c99.pdf>
15. Podalshe zvilnennia okupovanykh terytorii u mezhakh formatu ATO – nemozhlyve // «NARODNYI FRONT» diie. Visnyk. 2017. 12–18 chervnia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://cdn.nfront.org.ua/digest/21-June-2017-2092cc12548af1720e8241292823a501.pdf>
16. Pro osoblyvosti derzhavnoi polityky iz zabezpechennia derzhavnoho suverenitetu Ukrainy nad tymchasovo okupovanymy terytoriiamy v Donetskii ta Luhanskii oblastiakh. Proekt Zakonu № 7163 vid 04 zhovtnia 2017 r.
17. Stenohrafichni biuleteni plenarnykh zasidan Verkhovnoi Rady Ukrainy. Soma sesiia Verkhovnoi Rady Ukrainy vosmoho sklykannia. Biuleten № 15. ZMIST Zasedannia piatnadtsiate, vechirnie (Chetver, 5 zhovtnia 2017 roku) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/44817.pdf>
18. Stenohrafichni biuleteni plenarnykh zasidan Verkhovnoi Rady Ukrainy. Soma sesiia Verkhovnoi Rady Ukrainy vosmoho sklykannia. Biuleten № 16. ZMIST Zasedannia shistnadtsiate (Piatnytsia, 6 zhovtnia 2017 roku) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/44818.pdf>
19. Zakon pro vyznannia Rosii ahresorom povynen buty ukhvaleny // «NARODNYI FRONT» diie. Visnyk. 2017. 18–31 hrudnia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://nfront-org-ua.s3.amazonaws.com/digest/09-January-2018-ac1fcb5232d6024e29ce1ecce808ce7c.pdf>
20. Stenohrafichni biuleteni plenarnykh zasidan Verkhovnoi Rady Ukrainy. Soma sesiia Verkhovnoi Rady Ukrainy vosmoho sklykannia. Biuleten № 23. ZMIST Zasedannia dvadtsiat tretie, rankove (Vivtorok, 7 lystopada 2017 roku) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/45889.pdf>
21. Stenohrafichni biuleteni plenarnykh zasidan Verkhovnoi Rady Ukrainy. Soma sesiia Verkhovnoi Rady Ukrainy vosmoho sklykannia. Biuleten № 35. ZMIST Zasedannia trydtsiat piate, rankove (Vivtorok, 5 hrudnia 2017 roku) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/46300.pdf>
22. Stenohrafichni biuleteni plenarnykh zasidan Verkhovnoi Rady Ukrainy. Soma sesiia Verkhovnoi Rady Ukrainy vosmoho sklykannia. Biuleten № 48. ZMIST Zasedannia sorok vosme, rankove (Sereda, 17 sichnia 2018 roku) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/46431.pdf>
23. Poimenne holosuvannia pro proekt Zakonu pro osoblyvosti derzhavnoi polityky iz zabezpechennia derzhavnoho suverenitetu Ukrainy nad tymchasovo okupovanymy terytoriiamy v Donetskii ta Luhanskii oblastiakh (№7163) – u druhomu chytanni ta v tsilomu 18.01.2018 11:26 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_golos?g_id=16610
24. Ukhvaleno zakon pro de okupatsiiu Donbasu. «NARODNYI FRONT» diie. Visnyk. 2018. 15–25 sichnia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://nfront-org-ua.s3.amazonaws.com/digest/22-January-2018-e3d3f310ff69f584474f08e848ebf264.pdf>
25. Pro osoblyvosti derzhavnoi polityky iz zabezpechennia derzhavnoho suverenitetu Ukrainy nad tymchasovo okupovanymy terytoriiamy v Donetskii ta Luhanskii oblastiakh. Zakon Ukrainy vid 18 sichnia 2018 roku № 2268-VIII [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19>
26. Heorhii Lohvynskyi: Rezoliutsiia PARiE vstanovliuie yurydychnu vidpovidalnist Rosii za zlochynty na terytorii Ukrainy // «NARODNYI FRONT» diie. Visnyk. 2018. 23–29 kvitnia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://nfront-org-ua.s3.amazonaws.com/digest/07-May-2018-8d0dca1989cb1aafae31a7287e90ab1f.pdf>
27. Andrii Levus: «Na Ukrainu chekaie shche odna radykalna zmiana»: pro revoliutsiiu v kabinetakh, deokupatsiiu ta novyi politychnyi klas Tyzhden rozmovliav z Andriiem Levusom, narodnym deputatom («NARODNYI FRONT»), holovoioiu pidkomitetu z derzhavnoi bezpeky Komitetu z pytan natsionalnoi bezpeky i oborony / Andrii Levus; spilkuvavsia Roman Malko // Ukrainskyi tyzhden. 2016. № 20. 20–26 travnia. S. 10–13.

28. Deputaty «Narodnoho frontu» proponuiut rozshyryty sanktsii proty Rosii // «NARODNYI FRONT» diie. Visnyk. 2016. 17–23 zhovtnia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://cdn.nfront.org.ua/digest/24-October-2016-462215ec9511c039e3e46ee5ef342e2d.pdf>
29. Proekt Postanovy pro skhvalennia propozyitsii shchodo zastosuvannia personalnykh sanktsii proty osib, yaki stvoriuiut realni ta/abo potentsiini zahrozy natsionalnym interesam, natsionalnii bezpetsi, suverenitetu i terytorialnii tsilisnosti Ukrainy № 5274 vid 17.10.2016 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=60276
30. Proekt Postanovy shchodo zastosuvannia spetsialnykh ekonomichnykh ta inshykh obmezhuvalnykh zakhodiv (sanktsii) proty osib, yaki stvoriuiut realni ta/abo potentsiini zahrozy natsionalnym interesam, natsionalnii bezpetsi, suverenitetu i terytorialnii tsilisnosti Ukrainy № 5397 vid 15.11.2016 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=60500
31. «NARODNYI FRONT» – za zaprovadzhennia vizovoho rezhymu z RF. «NARODNYI FRONT» diie. Visnyk. 2016. 10–16 zhovtnia. <http://cdn.nfront.org.ua/digest/18-October-2016-cc5b84efc09e7c0c3a05a280e14210a4.pdf>
32. Proekt Postanovy pro zvernennia do Kabinetu Ministriv Ukrainy shchodo prypynennia dii Uhody mizh Uriadom Ukrainy i Uriadom Rosiiskoi Federatsii pro bezvizovi poizdky hromadian Ukrainy i Rosiiskoi Federatsii 4030 vid 05.02.2016 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58085
33. Pro mizhnarodni dohovory. Zakon Ukrainy vid 29 chervnia 2004 r. № 1906-IV [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
34. Pro zupynennia dii okremykh polozhen Uhody mizh Uriadom Ukrainy i Uriadom Rosiiskoi Federatsii pro bezvizovi poizdky hromadian Ukrainy i Rosiiskoi Federatsii. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30 sichnia 2015 r. № 23 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/23-2015-%D0%BF>
35. Rezultaty rozghliadu pytan poriadku dennoho Verkhovnoi rady Ukrainy. 5 sesiia. 6 zhovtnia 2016 r. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_pd2?day_=06&month_=10&year=2016&nom_s=5
36. Pro poriadok denni vosmoi sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy vosmoho sklykannia. Postanova Verkhovnoi rady Ukrainy vid 20 bereznia 2018 roku [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: № 2351-VIII <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2351-viii>
37. Parubii rozpoviv, koly zbyraietsia vynesty na holosuvannia pytannia bezvizovoho rezhymu z RF [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.5.ua/polityka/parubii-rozpoviv-koly-zbyraietsia-vynesty-na-holosuvannia-pytannia-vizovoho-rezhymu-z-rf-147545.html>
38. Torhivlia z ORDLO maie buty prypynen // «NARODNYI FRONT» diie. Visnyk. 2017. 20–26 liutoho [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://cdn.nfront.org.ua/digest/28-February-2017-79db049f6abf9f0e032772fe1bac064.pdf>
39. Proekt Postanovy pro Zaiavu Verkhovnoi Rady Ukrainy z pryvodu nevyznannia Ukrainoiu lehitymnosti vyboriv do Derzhavnoi Dumy Federalnykh Zboriv Rosiiskoi Federatsii somoho sklykannia, yikh rezultativ ta pravovykh naslidkiv, ta vidpovidno, skladu, povnovazhen, aktiv ta rishen Derzhavnoi Dumy Federalnykh Zboriv Rosiiskoi Federatsii somoho sklykannia vid 19 veresnia 2016 r. № 5135 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60040
40. Verkhovna Rada maie vyznaty nelehitymnist rosiiskoi Derzhdumy – proekt postanovy «Narodnoho frontu». Verkhovna Rada maie nevidkladno rozghlianuty zakonoproekt, yakyyi poverne narodovi \$1,5 mlrd, vkradeni Yanukovychem. «NARODNYI FRONT» diie. Visnyk. 2016. 12–18 veresnia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://cdn.nfront.org.ua/digest/20-September-2016-2d6954f5d0d825386a1c8c63177613f5.pdf>
41. Rosiiska Derzhduma vyznana nelehitymnoi – postanova Arseniia Yatseniuka // «NARODNYI FRONT» diie. Visnyk. 2016. 19–25 veresnia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://cdn.nfront.org.ua/digest/27-September-2016-055de26fe085b6b18fa55905238ef936.pdf>
42. Poimenne holosuvannia pro proekt Postanovy pro Zaiavu Verkhovnoi Rady Ukrainy z pryvodu nevyznannia Ukrainoiu lehitymnosti vyboriv do Derzhavnoi Dumy Federalnykh Zboriv Rosiiskoi Federatsii somoho sklykannia, yikh rezultativ ta pravovykh naslidkiv, ta vidpovidno, skladu, povnovazhen, aktiv ta rishen Derzhavnoi Dumy Federalnykh Zboriv Rosiiskoi Federatsii somoho sklykannia (№5135) – za osnovu ta v tsilomu [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_golos?g_id=8580
43. Pro vnesennia zminy do statti 10 Zakonu Ukrainy «Pro osoblyvyi poriadok mistsevoho samovriaduvannia v okremykh raionakh Donetskoi ta Luhanskoi oblasti. Proekt Zakonu №2378 vid 16 bereznia 2016 r. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54398
44. Stenohrafichni biuleteni plenarnykh zasidan Verkhovnoi Rady Ukrainy. Druha sesiia Verkhovnoi Rady Ukrainy vosmoho sklykannia. Biuleten № 17. Zasidannia simnadtsiate, vechirnie (Vivtorok, 17 bereznia 2015 roku) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/34377.pdf>

45. Projekt Postanovy pro vyznachennia okremykh raioniv, mist, selyshch i sil Donetskoi ta Luhanskoi oblasti, v yakykh zaprovadzhuietsia osoblyvyi poriadok mistsevoho samovriaduvannia № 2374 vid 14 bereznia 2015 r. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54394
46. Stenohrafichni biuleteni plenarnykh zasidan Verkhovnoi Rady Ukrainy. Vosma sesiia Verkhovnoi Rady Ukrainy vosmoho sklykannia. Biuleten № 22. ZMIST Zasidannia dvadtsiat druhe, rankove (Chetver, 22 bereznia 2018 roku) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/48880.pdf>
47. Leonid Ye. Te, shcho bulo zrozumilo v 1996 rotsi, sohodni potrebuie zapobizhnykiv / Leonid Yemets // Holos Ukrainy. 2016. 25 chervnia. № 117. S. 5.
48. Levus A. Rosiia ta vnutrishnopolitychna borotba za vladu v Ukraini / Andrii Levus, Borys Potapenko // Shliakh peremohy. 2018. 28 bereznia. № 13. S. 4–5.
49. Yak NARODNYI FRONT perekonuvatyme Poroshenka perepysaty Konstytutsiiu [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.volynnews.com/news/policy/yak-narodnyy-front-perekonuvatyme-poroshenka-perepysaty-konstytutsiiu/>
50. NARODNYI FRONT initsiiuie predmetnu diskusiiu shchodo zmin do Konstytutsii. «NARODNYI FRONT» diie. Visnyk. 2018. 25 chervnia – 1 lypnia 2018 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://nfront-org-ua.s3.amazonaws.com/digest/03-July-2018-eb35d13b7cb4e7980ba8b29d85b1316f.pdf>
51. Huz I. Yak vyity zi svoiei «mushli»? : Ihor Huz: «Ia ne viriu v revoliutsiini zminy, ya viriu v synerhiuu pravylnykh idei i liudei» / Ihor Huz; besidu viv Ivan Kapsamun // Den. 2018. 20–21 kvitnia. № 70–71. S. 5.
52. «NARODNYI FRONT» pochav zbir pidpysiv za vnesennia zmin do Konstytutsii [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: «NARODNYI FRONT» diie. Visnyk. 2018. 2–8 lypnia 2018. <http://nfront-org-ua.s3.amazonaws.com/digest/10-July-2018-52edddd8a8be59c2b48367cab21bdedd.pdf>

УДК 342.5:321.6/.7](477)

Стрелков Владислав,

аспірант кафедри політології та державного управління,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
43024, Україна, Волинська обл., м. Луцьк, вул. Винниченка, 30а, каб. 61;
stvladyslav@gmail.com
ORCID ID 0000-0001-8436-3260

ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ДЕЛЕГІТИМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ЗАКОНОДАВЧИЙ АСПЕКТ

Анотація. Усеохоплюючий перехід держав Європейського континенту від монархічних до республіканських форм правління й демократичних політичних режимів підвищує значущість легітимації демократичного суспільного ладу та його інституційного складника. Сучасна політична влада спирається на відповідність законам як основному чиннику своєї легітимності, а опоненти наявної влади в боротьбі за панівне положення, відповідно, використовують різні положення законодавства для делегітимації певних політичних лідерів. Боротьба за владу в реаліях сучасного політичного процесу відбувається з активним застосуванням делегітимаційних технологій в електоральному процесі та рідко несе в собі позитивні зрушення, натомість часто призводячи до політичних криз, соціальних потрясінь і руйнівних наслідків. І якщо сьогодні в країнах сталої демократії наслідки такої боротьби зазвичай відбиваються лише на кар'єрі політичних лідерів, то в державах демократичного транзиту, до яких належить й Україна, ці наслідки часто мають більш руйнівний характер. У таких країнах технології делегітимації спрямовують на неусталені інститути політичної влади незміцнілого суспільства. Тому дослідження цієї теми є надзвичайно актуальним як для практикуючих політологів, так і для держави та її інститутів у цілому.

У статті досліджено можливості для застосування в українському політичному процесі технологій делегітимації Президента України й кандидата на цю посаду, які спираються на положення законодавства. Відповідно до мети поставлено та виконано завдання: розглянуто основні концепції теорії легітимації політичної влади; визначено значення базових категорій, що застосовуються для характеристики предмета дослідження; проаналізовано Закони України й інші підзаконні нормативно-правові акти, які регулюють правовідносини у сфері впливу делегітимаційних політичних технологій; охарактеризовано, як технології делегітимації політичної влади впливають на хід виборчої кампанії, інститут президенства й політичний процес загалом.